

Gaál Mózes:
A FÉNYES RÉZGOMB

Mikor én kicsiny gyermek voltam, gyűjtöttük a gombokat. Legalább való volt a nadrággomb. Ez feketére festett pléh volt, s igen könnyen jutott hozzá minden fiú. Aztán következett a csontgomb, ezt már a kabátokról vágják le. A télikabátokon voltak az óriás csontgombok. Egynek az ára nyolc pléhgomb volt. A katonasapka-gombért tíz pléhgombot adtak. Aztán volt olyan rézgomb is, amit huszonöt pléhgombbal lehetett beváltani.

No hát ez így volt s emlékszem, hogy egy őrmester fiú járt a mi iskolánkba, s ennek volt legalább száz fényes rézgombja. El is neveztük gombkirálynak. Ha kirakta a padra a cérnára fűzött, hatalmas gombokat: mi úgy néztünk reá, mint valami hatalmas királyra, akinek egész országa van csupa rézgombokból.

Istenem, Istenem, milyen boldog is lehet a Gombkirály, mikor megcsörgeti a gombos cérnáját, s ezek az ő alattvalói csörömpölnek, zakatolnak.

A Gombkirály éppen mellettem ült. Nem csinált egész délelőtt egyebet az iskolában, mint a rézgombjait krétaporos posztódarabkával tisztogatta, fényesítgette, s aztán oldalba lökött engemet:

– Nézd!... Ugye ragyog?

Én is rajta felejtettem a szememet, s kértem: engedje meg, hogy legalább az ujjam hegyét húzzam végig rajta. A Gombkirály megengedte, s én voltam a világon a legboldogabb ember.

Ettől az időtől kezdve éjjelis mind azokról a fényes gombokról álmodtam.

A Gombkirály nekem mindig megmutatta az újabb gombokat, miket gyűjtött, s engem majd felvetett az erős vágy, hogy haj, ha nekem is volna egy, csupán egy rézgombom.

Egyszer aztán a Gombkirály verekedett a kövér Mészáros Jankóval. A Gombkirály kezdte a verekedést egy hitvány pléhgomb miatt, amelyet ő nyert el a másiktól a gombosdi-játékban. Ez a játék nagyon szép játék volt. Sorjában egymásután a fiúk gombot dobtak a falhoz, amelyik a legközelebb tudta gurítani, az elnyerte a többit.

No bizony, nagy volt a verekedés. A Gombkirálynak betörte Mészáros Jani az orrát. Oda jött hozzám, s így szólott:

– Te, adok neked egy rézgombot!

– Jaj, te! – kiáltottam én, s a vér mind az arcomba szökött.

– A legfényesebb rézgombot adom neked, ha azt mondod a tanító úrnak, hogy a Mészáros kezdett ki velem.

Nekem pedig csak az volt az eszemben, hogy rézgombot kapok, megígértem volna még azt is, hogy a Mészáros Jankó felmászott a torony tetejére s onnan dobta le a Gombkirályt, s úgy törte be az orrát.

– Add ide a gombot!... Jaj, add ide!...

Aztán bekötöttem a zsebkendőm csücskébe, s azt hittem, hogy ezentúl más szemmel néznek reám a fiúk.

Egész este a rézgombomat fényesítettem. Krétaporom nem volt, reáleheltem és a posztókabátom ujjával dörzsölgettem Még az estéli imádságról is megfeledkeztem. A rézgombot a vánkossom alá tettem, a kezemet bedugtam, hogy legalább az ujjammal érintsem.

Éjjel a három őrzőangyal, akikhez imádkozni szoktam, eljöttek az ágyamhoz, nagyon szomorúak voltak.

Az egyik így szólt hozzám:

– Én többé nem őrizlek, mert megfeledkeztél rólam.

A másik így szólott:

– Én sem őrizlek tovább, mert nem jársz igaz úton.

A harmadik a szemembe nézett és így szólott:

– Ma a rézgombért, holnap rézkrajcárért, holnapután már ingyen nem mondasz igazat! Vigyázz! Vigyázz!

Én pedig álmomban elkezdtem sírni – s nem volt mellettem az édesanyám, hogy megvigasztaljon. Sok-sok fiú aludt abban a szobában, akik mind árvák voltak, mint én, s azok szépen, nyugodtan aludtak. Felriadtam, s a kezemet kihúztam a vánkossalól. Felültem az ágyba, összefogtam a kezemet és félve rebegtem el az én kedves imádságomat:

Három angyal fejem felett,
Egyik megőriz engemet,
Másik szememet lezárja,
Harmadik lelkeket várja
Ámen.

De én úgy elaludtam, mint a bunda.

Másnap így szólottam a Gombkirályhoz:

– Hallod-e, hé, nekem nem kell gombod, itt van! A verekedést pedig te kezdetted, nem Mészáros.

A Gombkirály kikapta kezemből a gombot, s a többihez fűzte. Reám se nézett többé, de nem árulta be Mészárost, hanem még aznap délelőtt gombozott vele, s elnyert tőle öt nadrággombot.

*

Mikor katona voltam, s éppen olyan fényes rézgombok ragyogtak a ruhámon, mint a Gombkirályéi voltak, sokszor eszembe jutott a kaszárnyai ágy kemény vánkossára hajtva a fejemet, hogy a három őrző angyal szeretete többet ér egy rézgombnál. Pedig akkor már nagy kamasz voltam s a rézgombot még a kabáton sem szerettem.

(1901)